

אמרי יעקב חיים

אמרות שמועות עובדות הליכות והנהגות ועוד
מתורתו של רבינו הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

שיצאה נקיה ממדת הדין בעת האחרונה, וחלילה לנו לומר שבמקרה באו, אלא כולם מיד ה' שתהא אימתו עלינו ונחרד מאימת דינו הקשה, ולא חפץ הקב"ה אפילו במות רשע כדרכיב ביחזקאל החפץ אחפון מות רשע כי אם בשובו מדרכו וחייה, וכל המאורעות והמקרים שנתהוו בעת האחרונה המה אזהרות והתראות מהקב"ה שנושב בתשובה לפני ביאת משיח צדקנו. [עכ"ל].

תהלים

הנהיג מו"ר שליט"א בישיבתו, בשבת האחרונה של השנה, שלומדים ביחד כל הספר תהלים, וכן בשבת שובה, ובשני הימים של ראש השנה, וכמה פעמים עורר בענין תהלים בראש השנה שאין לחשוש בזה כלל מפני ביטול תורה, ואדרבא צריכים להתפלל ולקבץ ולהרבות זכויות, וראה במה שהאריך בזה בספרו שובי השולמית ח"י בארוכה. [והשנה בשבת האחרונה של השנה פרשת נצבים וילך, לדגל המצב לא אסתייע מילתא, וחשב מתחילה שלא יאמר, אבל לבסוף באו הבחורים ח"ו וביקשו לקרוא התהלים ככנופיא כמנהג מידי שנה, ואמר לי ששמח שלא נתבטל המנהג ב"ה].

תענית בערב ראש השנה

שאלתי למו"ר שליט"א על התענית בערב ראש השנה, אם ראוי לנהוג כן, ואמר לי שכיום מקילים בזה, ובדור שלפנינו היו יותר מקפידים בזה. אבל אין להחמיר בזה אם יכול לבוא על ידי התענית לידי כעס וכדומה, אם יתעכבו בתפלה או בקידוש וכו'.

עליה לתורה בימים נוראים

יש מעלה לעלות לתורה בימים הנוראים כמ"ש המשנ"ב (ס' תקפא אות ח) בשם המטא אפרים, ושמעתי ממו"ר שליט"א שנראה שיש ענין בזה בכל יום, בא' דר"ה וב' דר"ה. [ומו"ר שליט"א עולה לתורה בשני ימים של ראש השנה].

התעוררות לתשובה בעקבות המצב בכל העולם

אמר מו"ר שליט"א, שמעתי לעורר דבר נכון, שהמתבונן יראה כי מזמן המבול לא היה כדבר הזה במשך הדורות, היו הרבה מחלות ומלחמות וכדומה, אבל כולם היו מוגבלים לאיזורים מדינות ויבשות מסוימות, אבל הנגיף של המחלה התפשט בכל העולם כולו, והפיל חללים בכל מקום שהוא, דבר שלא היה מזמן המבול.

והראה לי דברי רבינו החפץ חיים זצ"ל (מכתבי הח"ח מכתב יב) שהם כאילו נבואה השייכת לזמנינו אנו, וז"ל, והנה אחי ורעי, אנו רואים שנתגברה מאד מידת הדין בעולם, ואין לנו יום שאיננו שומעים שמועות נוראות ומחרידות, וכמעט שאין מדינה בעולם שיצאה נקיה ממידת הדין בשנה זו, עלינו להאמין שזוהי התראה מהקב"ה, שנעשה תשובה, ומי יודע מה יולד יום. וכל מה שנאחר לשוב בתשובה - יגדל ח"ו החרון אף בעולם. ומחוייבים כל מי שיראת ה' נגע בלבבו, שהוא בבחינת רב החובל, לברר להמון ישראל הפשוט, את גודל החיוב לשוב בתשובה. אולי ישוה ה' מחרון אפו. ואם נתרשל לשוב בתשובה נהיה נתבעים על מה שאיחרנו לשוב בתשובה, ועל כל יום ויום שנתאחר, נצטרך ליתן דין וחשבון. ע"כ.

והוסיף שם החפץ חיים בהערה: "ולפלא גדול לי על מה שאין העולם מפחד כלל, בעת שהננו רואים שכל הפקידות שנאמרו בתפילת "ונתנה תוקף" נתקיימו בשנה זו, ואין איש שם לב על זה, וכל אחד ואחד, הלא צריך לירא לנפשו מאימת הדין הקשה השורר בעולם!".

וכיו"ב כתב עוד החפץ חיים (מכתב מ): והנה בימינו אלה האחרונים הראה לנו השי"ת עניינים ומקרים נוראים שהם למעלה מדרך הטבע, כמעט שאין מדינה בעולם

ונתנה תוקף

ועל כן הזהיר בזה להחמיר בעשיית, אבל בדבש דירן הכשר אין לחוש. וכך המנהג [וכן נוהג מו"ר שליט"א לטבל תפוח בדבש]. וכך היה נוהג זקינו רבי משה סופר ז"ל, שבכל מנהגיו היה נוהג כאביו רבינו בעל כף החיים זצ"ל. [וכן כתב בספרו עוז יעקב ח"א (סי' ג) ושם הביא דברי היפה ללב שחשש באכילת תפוח מטעמים אחרים, וכתב להעיר על דבריו].

בית הכנסת שאול צדקה

שמעתי ממו"ר שליט"א, מנהגי תמיד היה להתפלל בראש השנה בבית הכנסת שאול צדקה, ביחד עם דודי חכם יהודה צדקה זצ"ל, הוא רצה לחזק את המניין וקרא לסבא שלי, גיסו רבי משה סופר ז"ל, והוא קרא לבנו (אבי), ואבי קרא לנו, [וגם בהיותו בישיבה בתפרח, היה נוטע להתפלות בשאול צדקה, ותחת אחד השיחים סיפר מו"ר שליט"א, שכאשר העיר לו אחד הרבנים בישיבה על מה שעזב את הישיבה כימים גוראים, השיב לו, שאינו רוצה להפסיד את התקיעות דלחש דמוסף. ואמר לו אותו רב, שהרי האבני נור האריך בתשובותיו לגמרי לטבל התקיעות הללו, ומו"ר שליט"א ענה לו, אחר בקשת סליחה ומחילה, אם כבר אבני נור הרי האבני נור האריך בתשובותיו על מצות מכונה שהם חמץ גמור...]. ולפני התיבה היה עובר הגה"צ רבי יוסף עדס זצ"ל. אבל שנה אחת, ביום ב' דראש השנה, התעוררתי קצת באיחור, ולא הספקתי את המניין בנץ, והתפללתי באהל רחל יחד עם רבינו הגדול חכם בן ציון זצ"ל, התפלה התחילה בערך בשבע בבוקר, וראיתי אצלו כמה דברים (וכדלהלן).

תפלות וי"ג מידות בפתיחת ההיכל

בימי ראש השנה המנהג שאומרים התפלות הנדפסים בסידורים בעת פתיחת ההיכל, וי"ג מידות, וכך נהגו במנין של חכם יהודה צדקה זצ"ל [וכמדומה שבנו הגאון הגדול רח"י חכם משה שליט"א משתמש לבדו מלאומרים].

דברי התעוררות לפני התקיעות

לפני התקיעות [ביום ב' דראש השנה, בבית הכנסת שאול צדקה. ביום א' דראש השנה נושא דברים רח"י הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א] רגיל מו"ר שליט"א להביא מדברי רבינו הרש"ש ז"ל בדרשתו לראש השנה, וגם מזכיר מדברי החפץ חיים זצ"ל שאמנם יום דין הוא, אבל יש לזכור כי על כסא דין יושב אבא רחמן. וככלל, מעורר שעם כל האימה והיראה של יום הדין, צריכים להיות בשמחה גדולה

מו"ר שליט"א העיר כמה פעמים על מה שאין נוהגין אצל עדות המזרח באמירת פיוט "ונתנה תוקף", שהוא מאד מעורר הלב לתשובה, [והוסיף, כי גם הגאון רבי מרדכי אליהו ז"ל קבע פיוט קדוש זה במחזור לראש השנה, וכך היה נוהג בבית הכנסת שלו, שהיו אומרים אותו אחר סיום תפלת מוסף דראש השנה]. ואדרבא עודד שיש ענין גדול לאומרו, שדברי קדשו של קדוש ה' רבינו אמנון זצוק"ל הי"ד מעוררים למאוד מאוד, [ומו"ר שליט"א בשיחה בפתיחת יומא קמא דראש השנה, מקריא בשיחה ולומד הפיוט ונתנה תוקף, בהתעוררות גדולה ובכבי וכו', ומזכיר גם מצרות שונות שעברו באותה השנה, כדי לעורר הציבור לתשובה].

בקשות ותפלות על דברים גשמיים בראש השנה

בענין בקשות ותפלות על עניינים גשמיים בראש השנה, שנודע דברי הזהר הקדוש שהביא הרש"ש בדרשתו לראש השנה, שביום ראש השנה עיקרו ויסודו מלכויות, ולא כמו אותן המבקשים וצווחין וכו' פרנסה וכו' וכו', שאר עניינים גשמיים. ואמר מו"ר שליט"א, שאם מבקש ומתפלל על ענייני גשמיים, אבל התכלית היא רוחניות, יכול להתפלל ולבקש כן בראש השנה, כגון אם מבקש על פרנסה לצורך כך שיוכל לשבת ולעסוק בתורה, וכדומה. אבל כל זה כאשר "באמת" הבקשה על עניינים גשמיים היא לצורך תכלית רוחנית, ולא כ"תירוץ" כדי להתפלל בראש השנה על דברים גשמיים.

שינה ביום ראש השנה

בענין שינה בראש השנה, שמעתי ממו"ר שליט"א שבמקום צורך יש לסמוך ולהקל אחר חצות יום. ויש להזהר להשכים קודם עלות השחר. וע' כף החיים (סי' תקפג אות לה ואות לו).

אכילת דבש בדורים בראש השנה

אמר מו"ר שליט"א, כי מה שכתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספר מועד לכל חי (סי' יב אות טז) שיאכל תפוח בסוכר ולא בדבש, כי בעשיית ראויה להחמיר שלא לאכול דבש, טעמו הוא מפני שהיה מצוי בזמנו דבש של גויים שהיה חשש שמעריבים בו יין נסך (וכמפורש בדבריו),

ולא סגי בהרהור, והזמן לזה דייקא בתקיעות, כמבואר שם בהרחבה. ע"ש].

ובפעם אחרת אמר מו"ר שליט"א, שאחר שהגאון חיד"א ז"ל (מורה באצבע אות רס) פסק כן לדינא שיש לעשות הוידיי בלחש בשעת התקיעות, "מי יבוא אחרי רבינו החיד"א" (בענין קבלת הוראות החיד"א ע' מ"ש מו"ר שליט"א בס' מנוחת שלום ח"ו סי' ב עמוד מז והלאה, וע"ע במש"כ בס' דרכי חיים עמוד קמ והלאה).

והזכיר דברי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"א סי' ס) שכתב "כבר הורה זק"ן הוא המשנה ברורה (סי' תקצב שער הציון אות טו) שאין למחות בנזהגים, כן, וסיים שם, שעל כן "אין למחות לא ביד חזקה, ולא בקול דממה דקה", וזה אף על פי שהגרי"ש א מהליטאים שאינם נוהגים באמירת הוידיי, עם כל זה כתב שלא לה שנוהגים כן אין למחות בהם כלל, והרי מנהגי הספרדים לומר הוידיי, וכדברי האר"י ז"ל והרש"ש ז"ל. [א"ה, וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בספר דברי יעקב חיים ח"א סי' 1 עמוד מנח) ועוד, וע"ע מה שהאריך בזה בשו"ת וישב הים ח"ג (סי' כד וסי' כה). וגם הרה"ג נאמן שליט"א דעתו שאין חשש של הפסק בוידיי (הובא באור תורה אלול תש"פ סי' א), וכך היה נוהג הגאון הגדול הקדוש בעל האיש מצליח זצ"ל הי"ד להתוודות וכדברי האר"י ז"ל (עדות בנו באור תורה תשרי תש"מ עמוד כ בהערה), וכן כתב הרה"ג רבי משה לוי ז"ל בשו"ת תפלה למשה ח"ד (סי' מה) שאין לחוש להפסק וראוי לנהוג ולהנהיג כדעת האר"י ז"ל (וע"ע שו"ת אלישיב הכהן ח"ג חא"ה סי' יט).

ובענין זה שמעתי ממו"ר שליט"א שהתעורר קצת בדברי הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל בספר מרפא לשון (עמוד יום הדין דרצ"ט רע"ב) שעורר מאד לעשות הוידיי בין התקיעות, [וכך כתב "מי הוא אכזרי אשר לא יעירנו לשוב לפני השי"ת בעת תקיעת שופר ולהתוודות בלחש על חטאיו, כאשר מקובלים אנתנו מהקדוש רבינו האר"י ז"ל וע"ש עוד], שלכאורה הוא פלא שהרי הוא היה אב"ד בגרמניה, ומנהג אשכנז שאינם אומרים יידיי בין התקיעות [אלא הוא מנהג החסידים], וצ"ע. [א"ה, וע' ישרון (חלק כא עמוד תתמ והלאה) על הגר"ר חכהן מהמבורג זצ"ל].

הגבחה הקול בחזרת הש"ץ

בתקיעות דלחש בתפלת מוסף, המנהג שלפני התקיעות, מגביה הש"ץ קולו במעט בחתימת הברכה שלפני

בזמן קיום מצות תקיעת שופר, שזהו המלכתו של מלכו של עולם עלינו, וכמו שהעידו כן על רבינו הגר"א זצ"ל, ואשרינו שזכינו. [וכמה פעמים כאשר חזר לביתו ונשמעו קולות התקיעה בדרך מבתי כנסיות אחרים, היה עוצר להקשיב, ומוכיר דברי מהר"ל דיסקין שראש השנה "יום תרועה" הוא].

פיוטים לפני התקיעות

ראיתי בתפלה אצל הגרב"צ זצ"ל, כי לפני התקיעות לא אמרו הפיוט "שערי רצון", כמו שנהגו בבית הכנסת "שאל צדקה", אלא "אם אפס רובע הקן". [ביום א' דראש השנה אמרו פיוט "עוקר והנעקד"].

יידיי בין התקיעות

נודע מ"ש רבינו האר"י ז"ל והרש"ש ז"ל על התועלת והחובה באמירת הוידיי בין התקיעות בראש השנה, וכן כתב הבן איש חי (ש"א פרשת נצבים אות יג, ובס' לשון חכמים ח"א סי' יג) והכף החיים (סי' תקצב אות טוב) ועוד ועוד, ומו"ר שליט"א מאד מעורר על זה, שיש להקפיד שלא להפסיד הוידיי, שמעלתו גדולה מאד, ואין בזה כל חשש, וכן המנהג מדור דור, ואדרבא יש הפסד גדול למי שאינו מתוודה בפיו אלא בהרהור בלבד. וכך הייתה דעתו של דודו מרן הגר"י צדקה זצ"ל שעורר על זה, וגם כתב כן במוסר שלו שנדפס במחזוריים (בהוצאת מנצור), וכך הייתה דעתו של רבינו הגדול חכם בן ציון זצ"ל, והוא גם מאריך בזה בספר תשובותיו אור לציון (ח"א סי' לט ח"ד פ"ה סי' ז) שאין בזה כל חשש כלל. [וכמדומה שמעתי ממו"ר שליט"א בשם הגרב"צ אבא שאול זצ"ל, שמי שאינו מתוודה מפסיד העיקר של התשובה דראש השנה, ולשון מהר"ו ז"ל בשער הכוונות (דף צ ע"א) על מעלת הוידיי דוקא בין התקיעות, "לפי שאו מתערבב השטן, ואינו משגיח לקטר, ואז דברי הוידיי עולים למעלה בהתחברות קול השופר העולה למעלה", הובא בכף החיים (סי' תקפר אות ו). ע"ש. וראה עוד בדברי הרש"ש ז"ל בדרשתו בחובות התשובה בעת הוידיי בתקיעת שופר, ודעת הרמב"ם דלתשובה בעי וידיי בפה דוקא. ודק"י, ושור"י באור החמה (על זח"ק פרשת תצוה דקפ"ד ע"א, דקמ"ה ע"ב מדפי הספר) ז"ל, שישאל הם מתעוררים בתשובה עם השופר, כלומר, כששומעים קול שופר, אז יש כח לקול שופר, כי העיקר היא התשובה, והשופר אינו מעלה ואינו מוריד. עכ"ל. והגאון המוכיח רבי יהודה פוחוביצר זצ"ל בספר קנה חכמה (דרוש לר"ה ד"ג ע"ב ד"ה היוצא) הוכיח דבעינן דוקא וידיי בפה (אבל בלחש שלא ישמע לאוזניו), ולא סגי בהרהור, שמפסיד בזה כל המעלה שביאר שם דבראש השנה בעינן גילוי בפיו

כתב בזה תשובה שנדפסה בקובץ עולת החודש (אלול תש"מ), שאין טעם יוסור לזה שלא לתקוע בשופר שחור. ע"ש].

תשליך סמוך לשקיעה

אמר מו"ר שליט"א, שיש לעשות התשליך סמוך לשקיעת החמה, אבל לפני השקיעה. [ושור"ר שהוא על פי שער הכוונות המובא בכף החיים (ס' תקפג אות ל). וע"ע בשו"ת תורה לשמה (ס' קמה, בנוסח השאלה ובסוף התשובה, ובס' קנט בנוסח השאלה). ע"ש].

תשליך ברה"שחל בשבת

ראש השנה שחל בשבת, נהגו לעשות התשליך בשבת אחרי מנחה, ולא לדחות התשליך ליום ב' דראש השנה. וכדעת הבן איש חי (ש"א פרשת נצבים אות יב). וכך המנהג בירושלים, ומנהג חסידי בית אל כמו שהביא כף החיים (ס' תקפג אות לא). והיינו במקום שיש עירוב, ואין חשש שיבואו לידי איסור טלטול.

סדר התשליך

נהגו מו"ר שליט"א בישיבה, שאת התפלה שלפני התשליך אומרים בישיבה, ורק לאמירת הפסוקים יורדים סמוך לבור המים, ושוב חוזרים להיכל הישיבה לתפלת החיד"ו ז"ל שאחרי התשליך, ואומרים אותה יחדיו בהתעוררות אחרי שפותחים את ההיכל.

הליכה לתשליך למקום שיש מעיין

סיפר מו"ר שליט"א, שמעתי שהגה"צ חכם סלמאן מוצפי זצ"ל היה טורח הולך לאמירת ה"תשליך" בראש השנה עד מעיין ה"ליפתא", כיון שבדברי רבינו האר"י ז"ל מבואר שיש ללכת למעיין מחוץ לעיר, וגם כתבו שיש בו דגים דווקא (ע' כף החיים ס' תקפג אות כט). [וכתב הכף החיים (ס' תקפג אות ל): ומנהג עיר קדישני ירושלים ת"ו שאין מעינות עושין תשליך על שפת הבור שהוא מקוה מים. ולפעמים אף שאין מים בבורות שכבר נגמרו מנהג חסידי בית אל יב"ץ אשר בתוך העיר לעשות על שפת הבור אף על פי שאין בו מים, והוא כיון שאינו אלא לרמוז בעלמא דעיקר הכוונה הוא אל ים העליון. ע"כ].

תשובה לתקן מה שלא למד

שח מו"ר שליט"א: שמעתי מהגאון רבי מאיר ליברמן זצ"ל, שהוא היה מתלמידי החפץ חיים זצ"ל, למד

התקיעות כדי לרמוז לקהל לכיין דעתם לתקיעות [כי זוכר כל הנשכחות אתה"], וכך ראיתי תמיד שהיה נוהג הגה"צ רבי יוסף עדס זצ"ל [וגם היה מגביה קולו בזכרונות, ומעורר לבכי באמירת "ועל המדינות" וכו'], אבל ראיתי לרבינו הגדול רב"צ אבא שאול זצ"ל שלא היה נוהג כן, אלא היה מכה בידו על פה השופר, ובזה היה מרמז לציבור לכיין דעתם לתקיעות. לעורר לזכרונות וכו'.

הבכיות בפיוט עוקד והנעקד

סיפר מו"ר שליט"א: שמעתי מדודי הגה"צ רבי אברהם מונסה ז"ל שזוכר שבילדותו ראה בבית הכנסת איסנטבולים שבעיר העתיקה, שכאשר היו אומרים את הפיוט "עוקד והנעקד והמזבח" היו בכיות ויללות נוראות, ותבקע הארץ לקולם, ובעיקר היו הבכיות מהעזרת נשים. והסביר מו"ר שליט"א שאותו הדור מעט אחרי המלחמה העולמית הראשונה, שכנווד נפטרו מרבית התינוקות והילדים בעיה"ק ירושלים ת"ו ברעב הנורא, והבינו את הצער והנסיון של העקידה.

תקיעות עם דם מילה

כתב הט"ז (ס' תקפד אות ב): שמעתי שהגאון הרב מהר"ר פיינויש מקראקא ז"ל היה מל בראש השנה, ולא קנה פיו אחר המילה, אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר, לערב מצות מילה בשופר. ע"כ. והגודע ביהודה בדגול מרבבה שם פקפק על זה משום חציצה. וע' כף החיים (שם אות כט).

ואמר לי מו"ר שליט"א שראה את רבינו הגדול חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל ששל בראש השנה ומיהר לתקוע בעוד דם מילה בפיו, כדי לערב מצות מילה בשופר, ולא חשש לדברי הדגול מרבבה משום חציצה. ואמר לי הגרב"צ, אני עושה כמו ר' פייביש ז"ל, ולא חשש לדברי הנודע ביהודה בזה.

שופר שחור

אמר לי מו"ר שליט"א שראה אצל רבינו הגדול חכם בן ציון זצ"ל שתקע בראש השנה בשופר שחור. [העולם רגילים לומר שאין לתקוע בשופר שחור, דלא מסמנא מילתא, ומר"ר שליט"א

לשוב בתשובה, הכלל הוא הבא ליטהר מסייעין אותו, שתחילה צריך שישוב הוא לבורא יתברך, שתחילה יפתח פתח כפתחו של מחט, וכנגד זה הקב"ה יפתח לו פתח כפתחו של אולם, ויטהר ויקרב אותו. אבל כל זה בשאר ימות השנה. אולם בעשרת ימי תשובה, החל מיום ראש השנה "מעורר אותנו בתשובה בלי התעוררות דלמטה כלל, רק הוא מעורר אותנו, כעין מעשה בראשית [שהוא ביום ר"ה, היום הרת עולם] שהיה כטל לישראל, וזהו דרשו ה' בהמצאו, שהוא ממציא עצמו לנו טרם קראינו אליו, רק אדרבה הוא נמצא מקודם לעורר לבנו לתשובה".

ומוסיף היערות דבש בזה"ל: ולכן אם אדם יתן ללבו, ירגיש בלבו תמיד בעשרה ימים אלו רוח התעוררות לתשובה ויראת ה'. אף שמפליג לדברים אחרים, מכל מקם לבו דופק לתשובה. והוא כי הקב"ה מעורר אותנו בימים אלה לתשובה בלי הכנה דלמטה, ואם כן איפה כי ה' חפץ בנו וקורא אותנו לעבודתו ולתשובתו, איך נעבור רגע אחד ח"ו לבטלה.

תשובה מיראה בעשי"ת הרי היא כתשובה מאהבה

הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל בספרו דרושי צ"ח (דרוש ו' לצום גדליה אות ח' דט"ו ע"א) כתב: מצאתי עוד מידה טובה לבעלי תשובה, שזה שחילקו בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה, היינו באמצע השנה, אבל בעשרת ימי תשובה, אז מצוי הקב"ה לכל יחיד ויחיד, ואם כן אפילו על ידי תשובה מיראה גם כן יכול להיות שזדונות נעשו זכויות וכו', ותעשו תשובה על זה אף שהיא תשובה מיראה, נתן להם עצה, הקשיבו לקול שופר אשר תקעו בראש השנה, ואז דרשו ה' בהמצאו, ואפילו על ידי תשובה מיראה יועיל בזמן הזה להיות זדונות נחשבות לזכויות, וגם לא יענשו על המחשבה. [פסקא זו מתוך קונטרס אמרי חיים הנדפס בסוף מגיד דבריו ליעקב ימים נוראים (ס' ו דף רע ע"א), וראה עוד למור"ר שליט"א בספרו שובי השולמית ח"י (סימן טז). ע"ש].

אצל העוסקים בתורה כל ימות השנה מעלתם כעשי"ת

עוד נביא בענין זה מה שהביא מו"ר שליט"א בקונטרס

בישיבה בראדן, [ותמיד היה מתרעם על שהיו אמרים שהוא תלמיד של החפץ חיים, שהוא אינו בגדר תלמיד, ורק למד בישיבה שלו... ונפטר לפני כמה שנים בשיבה טובה], שהוא שמע מרבינו החפץ חיים זצ"ל, ש"תשובה" זה כמו "מכבסה" שמכבס את הבגד, אבל אם חסר לבגד "כפתורים" גם אם יעשו לבגד הזה כמה וכמה כביסות, לא יועילו כדי להוסיף "כפתורים" לבגד... [יש שהביאו כיו"ב בשם החפץ חיים, שאם יש לבגד "חורים" לא יועיל לו כביסה...].

ומו"ר שליט"א העיר על זה שהרי מדברי החפץ חיים בליקוטי אמרים (סוף פרק ו) שלכאורה מבואר שמועילה התשובה להשלים אפילו מה שלא למד, כאילו למד, ומשמע שאכן יש בכח התשובה לתקן ולהשלים "כפתורים"... [וקרוב לזה האריך מו"ר שליט"א להוכיח שמועילה התשובה לתקן ולכפר על "זמן" ועל חיים שהלכו לאיבוד, בספר שובי השולמית, ונדפס כעת בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ימים נוראים (חלק אמרי חיים ס' א עמוד קנו והלאה). ע"ש].

[א"ה, ז"ל החפץ חיים בליקוטי אמרים (סוף פרק ו) הג"ל: יתבונן האדם בנפשו וישים דבריו אלה תמיד לבגד ענינו, ויראה ויכיר שבכל מקום אשר יפנה חסר לו, הרבה תפלות ימצא שלא התפלל אותם כראוי, והרבה פרשיות בתורה שדילג אותם וחסרים לו בכל שנה ושנה וכמה מסכתות ופרקים במשניות וכמה פרקים ודפים בש"ס שחסרו לו בכל שנה ושנה ועל כל אלה יצטרך ליתן דו"ח שהיה בידו להשיגם, אך מסיבת עצלותו חסרים לו. והנה מה שעבר עבר, אך מכאן ולהבא אחרי שיעשה חשבון צדק בינו לבין עצמו על כל פעולותיו שעשה עד היום, יתחזק ויראה שלא ישוב לעשות עוד כמעשיו הראשונים, ושניו האחרונים יכפרו לו על הראשונות. ע"כ].

ואחר כך אמר לי מו"ר שליט"א, שיש לעיין בזה, אולי תלוי אם היא תשובה מאהבה או תשובה מיראה, שדוקא בתשובה מאהבה יש בכחה לתקן למפרע, לא כן בתשובה מיראה, וצע"ע. [וע' אמרי חיים הג"ל שם].

מעלת התשובה בעשרת ימי תשובה

מו"ר שליט"א הזכיר נפלאות מדברי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספר יערות דבש (ח"א דרוש א) על עשרת ימי תשובה, שהם ימים המסוגלים לתשובה, והאר"י ז"ל כתב שינהג בהם כמו בחול המועד, שלא יתעסק אלא ב"דבר האבד" בלבד.

וחדש היערות דבש, שבעלמא בשאר ימות השנה הבא

התורה של רב. ותירץ, שהנהגה זו היא בכלל להידבק במידותיו של הקב"ה, שבעשרת ימי תשובה הקב"ה מצוי ביותר בדברי הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה) שהתשובה והצעקה יפה ביותר בעשי"ת. שבכל השנה צריכים יותר עבודה כדי לשוב בתשובה, אבל בעשי"ת הקב"ה חס וריחם עלינו, ומצוי בינינו ביותר, כדי שנשוב בתשובה ונכתב ונחתם לחיים טובים ביום הכיפורים. ומכאן למד רב הנהגה זו לבוא לפני מי שפשע לו, כדי שיתעורר מעצמו ויבקש מחילה.

ועל פי זה כתב הכוכבי אור, דחזינו דכאשר אותו הטבח לא התעורר לשוב בתשובה ממה שבא אצלו רב, וממילא גברה התביעה כנגדו ועל כן מת, ואם כן נלמד להיפך על חומר הדבר של מי שאינו שב בתשובה בעשי"ת. ואם כלפי בשר ודם, הייתה התביעה כל כך גדולה, על אחת כמה וכמה כלפי מלך מלכי המלכים הקב"ה שממציא עצמו בעשי"ת כדי שנשוב בתשובה, ואוי לו למי שאינו מתעורר לשוב בתשובה בימים כאלו.

תקיעה בסליחות ב"ג מידות

שאלתי את מו"ר שליט"א לנוהגים כמנהג שהביא בכף החיים (ס' תקפ"א סוף אות יג) לתקוע בשופר בסליחות בעת אמירת י"ג מידות, דלכאורה הרי התוקע מפסיד האמירה ביחד עם הציבור.

ואמר לי ששמע מהרה"ג רבי יצחק פוקס שליט"א ששאל על זה את רבינו הגדול חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל, ואמר לו שהתוקע יתחיל עם הציבור י"ג מידות, ויזדרז לסיים, ויתקע.

אמרי חיים (דף קצ"ח ע"ב) מדברי הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו הכתוב לחיים (מזמור ק"ה דקמ"ז ע"א): "אומר אני דמה שאמרו רז"ל דרשו ה' בהמצאו, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, זהו לעמא דארעא פחותי הערך שאין בהם תורה, אמנם לתלמידי חכמים דיתבין ועסקין באורייתא קדישתא, הרי אמרו רז"ל בסוף תמיד על הפסוק שפכי כמים לבך נוכח פני ה', דהעוסק בתורה שכינה כנגדו, וכן נראה מכמה מאמרי רז"ל במדרשים, וזהו הקדוש ותיקוני זהר ומהמקובלים ז"ל וכו', ומאחר שכן לגבי העוסק בתורה הקדושה - כל ימות השנה נחשבים כאילו הם עשרת ימי תשובה, ואין הכי נמי שיהיה להם הדרגה בזמן עשרת ימי תשובה רבותא טפי" וכו'. [וע"ש שסיים: וכעין זה ראיתי מובא משמיה דרבינו הגאון הסבא קדישא מהרש"א אלפנדרי זצ"ל].

חובת התשובה בעשרת ימי תשובה

הזכיר מו"ר שליט"א מדברי הגאון ר' יצחק בלאזר זצ"ל בספר כוכבי אור (בסוף"א אור ישראל, מאמר א אות ג), על הנהגת רב שהלך והמציא עצמו בערב יום הכיפורים לפני אותו הטבח כדי לפייסו, ובדרכו פגש בו רב הונא, וכששמע שהוא הולך להמציא עצמו לפני אותו הטבח, אמר "אביל אבא למיקטל נפשא", שעל ידי זה שבא אצלו הוא מביאו לידי מיתה, וכמו שאכן היה כמבואר שם בגמרא, שאותו הטבח לא ביקש מחילה ומת.

ותמה הכוכבי אור, מה המקור להנהגה הזו של החסידות להמציא עצמו לפני מי שפשע לו כדי שהלה יבקש ממנו מחילה, ובפרט שיש כאן ענין של כבוד

הודעה חשובה:

הדברים המובאים בגליון זה, נכתבו על פי רשימות ושמועות מתלמידים שונים, ומהם דברים שנשמעו לפני רבות בשנים, ומהם דברים ששמענו מכלי שני וכדומה, ובודאי אין לראות בדברים כדברים מדויקים, ולקוצר חזקם גם לא אסתייע מילתא לברר הדברים לפני הדפסתם אצל מו"ר שליט"א, ובהיות ואין הדברים נדפסים אלא לעורר, לא נמנענו מלהביאם לתועלת הרבים, ואם שגינו איתנו תלין משוגתינו.

בשורה טובה לאוהבי תורה

לאחר שאולו החבורות

"מגיד דבריו ליעקב - ימים נוראים",

כעת נדפס שוב מהדורה נוספת לזכוי הרבים

ניתן להשיג בפלאפון: 054-8542164

כל מי שיש בידו שמועות נוספות ממו"ר שליט"א,

מתבקש לפנות למערכת בפלאפון מספר 0548542164 או בדוא"ל 8542164@gmail.com וזכות הרבים תלוי בו.

ניתן להצטרף גם לתפוצת הגליון בדוא"ל הנ"ל.

כמו כן ניתן לקבל בדוא"ל הנ"ל מידי שבוע שיחותיו של מו"ר שליט"א "מגיד דבריו ליעקב" על פרשיות השבוע